

ТЕЛЕВИДЕНИЕ СУХАНДОНИ НУТҚИДА ИНТОНАЦИЯ ВА МАНТИҚИЙ УРҒУНИНГ ЎРНИ

Маханбетова Дильноза

dilnozamaxanbetova@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21674519>

Телевидениеда сухандон овози ахборотни томошабинга етказишда муҳим ифодавий воситалардан бири ҳисобланади. Экрандаги тасвир воқеани кўрсатса, сухандон нутқи унинг мазмунини тушуниш ва асосий фикрни ажратишга ёрдам беради. Шу сабабли эфирда матнни хатосиз ўқишнинг ўзи профессионал сухандонлик маҳоратини тўлиқ белгилаб бермайди. Сухандон матндаги фикрни ҳис қилиши ва уни овоз воситалари орқали томошабинга етказа олиши зарур.

Телевизион нутқда интонация алоҳида аҳамиятга эга. Нутқ суръати, овоз баландлиги, пауза ва урғу интонациянинг ўзаро боғлиқ компонентларини ташкил этади [1]. Улардан тўғри фойдаланиш матндаги асосий ва қўшимча маълумотларни овоз орқали фарқлаш имконини беради. Аксинча, бир хил оҳангда ўқилган матнда хабарнинг ички мантиқий тузилиши етарлича сезилмайди.

Айниқса, ахборот дастурларида мантиқий урғунинг ўрни катта. Масалан, хабарда воқеа содир бўлган жой, сана ёки муҳим рақам келтирилса, сухандон ушбу маълумотларни нутқий жиҳатдан ажратиб кўрсатиши лозим. Бу ҳар бир муҳим сўзни баланд овозда айтиш дегани эмас. Мантиқий урғу баъзан нутқ суръатини бир оз пасайтириш ёки сўз олдидан қисқа пауза қилиш орқали ҳам юзага келади.

Телевизион нутқнинг оғзаки оммавий нутққа хос хусусиятларидан бири унинг аудиторияга бевосита йўналтирилганлигидир [2]. Сухандон студияда томошабинни кўрмайди. Шунга қарамай, унинг овозида муайян адресатга мурожаат қилиш ҳисси бўлиши керак. Агар матн механик тарзда ўқилса, сухандон ва аудитория ўртасида психологик масофа пайдо бўлади.

Амалиётда баъзи сухандонлар ҳар бир гапни деярли бир хил интонацион қолипда якунлайди. Натижада сиёсий, ижтимоий ва маданий мавзудаги хабарлар овоз жиҳатидан бир-бирига ўхшаб қолади. Бу эса томошабин диққатининг пасайишига олиб келиши мумкин. Интонацион хилма-хиллик хабар мазмунига мос бўлиши ва сунъий ҳиссийликка айланиб кетмаслиги зарур.

Шунингдек, сухандон матнни эфирдан олдин овоз чиқариб ўқиши муҳим. Овозли ўқиш жараёнида узун жумлалар, нафас олиш учун ноқулай нуқталар ва мантиқий урғу талаб қиладиган сўзлар аниқланади. Матн мазмунини тушунган сухандоннинг нутқида урғу ва паузалар табиий шаклланади.

Хулоса қилиб айтганда, интонация ва мантиқий урғу телевидение сухандони касбий маҳоратининг муҳим кўрсаткичларидир. Сухандон овози матнни такрорламаслиги, балки унинг маъносини очиқ бериши лозим. Мазмунга мос интонация, ўринли пауза ва аниқ мантиқий урғу телевизион

ахборотнинг томошабин томонидан енгил ва тўғри қабул қилинишига хизмат қилади.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Косенко В. С. Роль интонации в практике сценической речи // Вестник Академии русского балета им. А. Я. Вагановой. — 2024. — № 2. — С. 152–162.
2. Горчакова Н. Ю. Особенности телевизионной речи как разновидности устной публичной речи // Вестник Томского государственного университета. — 2007. — № 300-1. — С. 25–28.
3. Миролевич И. А. Особенности речевой культуры современных телеведущих // Мир науки, культуры, образования. — 2021. — № 2 (87). — С. 493–495.